

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля
Кафедра обліку і аудиту

СУЧАСНИЙ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ: ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ

Колективна монографія

у двох томах

Том 2

За редакцією

кандидата економічних наук, професора П.Й. Атамас

Дніпропетровськ
«Герда»
2013

УДК 330; 657
ББК 65
С91

Рецензенти:

В.Я. Плаксіснко – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку Полтавської державної аграрної академії;

О.А. Паршина – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки промисловості та організації виробництва ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет».

Рекомендовано до друку Вченою радою Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля (Протокол № 2 від 01.07.2013)

Редакційна колегія:

Атамас П.Й.

к.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля

Крамаренко Г.О.

д.е.н., професор кафедри фінансів і банківської справи Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля

Мних М.В.

д.е.н., професор, заслужений економіст України, академік Української академії наук, директор Інституту економіки та менеджменту, завідувач кафедри фінансів ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», м. Київ
д.соц.н., професор, завідувач кафедри управління персоналом та соціології Уральського державного університету шляхів сполучення (м. Єкатеринбург, Росія)

Шаталова Н.І.

член експертної ради при контрольно-рахунковій палаті м. Москви, Президент НП «Аудиторська Асоціація «Содружество», заст. голови Гільдії по аудиторській та консультативній діяльності Московської торгово-промислової палати, к.е.н., доцент МГУ ім. М.В. Ломоносова

Лисенко Д.В.

Автори розміщених матеріалів висловлюють власну думку, яка не завжди збігається з позицією редакції. За вміст матеріалів відповідальність несуть автори.

Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит: галузевий аспект : колективна

С91 монографія у 2 т. / за ред. П.Й. Атамас. – Дніпропетровськ : «Герда», 2013. – Т. 2. – 414 с.

ISBN 978-966-8856-87-7

ISBN 978-966-8856-89-1 (Т. 2)

Колективна монографія видається у рамках комплексної теми дослідження «Теоретико-методологічні засади розробки та впровадження інноваційних систем обліку, аналізу і аудиту ефективного розвитку підприємств» (номер державної реєстрації 0110U000203).

Монографія розкриває теоретичні та прикладні основи організації бухгалтерського обліку в сучасних умовах господарювання; досліджує сучасний стан та напрями удосконалення бухгалтерського обліку в галузях економіки з урахуванням зарубіжного досвіду; аналізує діяльність підприємств різних галузей економіки; розглядає формування, аналіз ефективності функціонування вітчизняних підприємств різних галузей економіки; досліджена методологія та організація аудиту діяльності суб'єктів господарювання.

Для науковців, підприємців, викладачів ВНЗ, аспірантів, студентів.

УДК 330; 657
ББК 65

ISBN 978-966-8856-87-7

ISBN 978-966-8856-89-1 (Т. 2)

© Автори статей, 2013

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ	7
3.1. ІНТЕГРАЦІЯ ФІНАНСОВОГО Й ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ЯК ОСНОВНИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ <i>Галушка В.В., Антоненко В.М.</i>	7
Література до розділу 3.1	17
3.2. ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В УКРАЇНІ ТА ПОШУКИ ШЛЯХІВ ЇХ ВИРІШЕННЯ. <i>Базрій К.Л.</i>	17
Література до розділу 3.2	24
3.3. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ. <i>Бакуліна О.С.</i>	24
Література до розділу 3.3.	32
3.4. ИНФОРМАЦИОННЫЕ СИСТЕМЫ АНАЛИЗА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОБЪЕКТОВ. <i>Бизянов Е.Е.</i>	32
Література до розділу 3.4	39
3.5. СИНЕРГЕТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАЦЕОХОРОННОЇ КУЛЬТУРИ В КОНТЕКСТІ СИСТЕМИ «ЛЮДИНА-ВИРОБНИЦТВО». <i>Варення Г.А.</i> ...	39
Література до розділу 3.5	54
3.6. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ МЕРЕЖЕВИХ ПЕРЕВІЗНИКІВ В АВІАТРАНСПОРТНОМУ БІЗНЕСІ. <i>Габрієлова Т.Ю., Войцеховський В.С.</i> ..	55
Література до розділу 3.6	61
3.7. АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ. <i>Гилка М.Д.</i>	62
Література до розділу 3.7	69
3.8. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ. <i>Гречина І.В.</i>	69
Література до розділу 3.8	77
3.9. ПРОЦЕСНИЙ АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ ПРОЕКТІВ В УМОВАХ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ВИРОБНИЦТВА. <i>Деренська Я.М.</i>	79
Література до розділу 3.9	88
3.10. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗВОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВ. <i>Дзюбіна К.О., Дзюбіна А.В.</i>	89
Література до розділу 3.10	99
3.11. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ПРОЦЕСУ ПОСТАЧАННЯ ПИВОВАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ. <i>Зарудна Н.Я.</i>	101
Література до розділу 3.11	117
3.12. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКІВ УКРАЇНИ. <i>Заруцька О.П.</i>	117
Література до розділу 3.12	129
3.13. КЛАСИФІКАЦІЯ ПОТОКІВ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ВИБІР АНАЛІТИЧНИХ НОМЕНКЛАТУР ПРИ ПІДГОТОВЦІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ. <i>Калабухова С.В.</i>	129

Література до розділу 3.13.....	136
3.14. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ СОБІВАРТОСТІ БАНКІВСЬКИХ ПРОДУКТІВ. <i>Криклій О.А., Павленко Л.Д.</i>	136
Література до розділу 3.14.....	150
3.15. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ БАНКУ. <i>Кружмаль О.В., Криклій О.А.</i>	151
Література до розділу 3.15.....	161
3.16. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ И ОСОБЕННОСТИ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ. <i>Лащенко Е.В., Шнейдере Р.А.</i>	162
Література до розділу 3.16.....	172
3.17. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ВІТЧИЗНЯНИХ ВАНТАЖНИХ АВІАКОМПАНІЙ НА ЦІЛЬОВОМУ РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ. <i>Литвиненко С.Л.</i>	173
Література до розділу 3.17.....	179
3.18. СКЛАДОВІ ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ РИНКОВИХ УМОВАХ. <i>Ляшко Д.Ю.</i>	179
Література до розділу 3.18.....	192
3.19. ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ. <i>Максюта В.В.</i>	193
Література до розділу 3.19.....	199
3.20. ОЦІНКА БЕЗПЕКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ. <i>Мірошниченко П.І., Онікієнко О.В.</i>	200
Література до розділу 3.20.....	206
3.21. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЦЕЛЮЛОЗНО-ПАПЕРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ. <i>Мурашко І.С.</i>	207
Література до розділу 3.21.....	213
3.22. ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ. <i>Носач Л.Л.</i>	214
Література до розділу 3.22.....	220
3.23. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА. <i>Плікус І.Й.</i>	220
Література до розділу 3.23.....	229
3.24. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ: ЗАРУБІЖНИЙ І ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД. <i>Процюк Т. Б. Скриньковський Р. М.</i>	230
Література до розділу 3.24.....	245
3.25. ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ СЕКМЕНТАЦІЇ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ ГАЛУЗІ ТА ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ. <i>Радкевич Л.А.</i>	245
Література до розділу 3.25.....	255
3.26. ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕКИ ПРОДУКЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ НЕЮ. <i>Родіонов О.В., Манько І.М.</i>	255
Література до розділу 3.26.....	261

3.27. ДІАГНОСТИКА КРИЗОВОГО СТАНУ ТА ЗАГРОЗИ БАНКРУТСТВА МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ. <i>Троц І.В.</i>	262
Література до розділу 3.27	269
3.28. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ. <i>Тяжкороб І.В.</i>	270
Література до розділу 3.28	276
3.29. СТАН КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ГАЛУЗЕЙ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВАРІВ, ЩО ОФОРМЛЮЮТЬСЯ НА ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ МИТНИЦІ). <i>Чорна О.О., Синяк Ю.В., Литвиненко Ю.В.</i>	277
Література до розділу 3.29	283
3.30. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ПОСТКРИЗИСНОГО РЕФОРМИРОВАНИЯ ФИСКАЛЬНЫХ СИСТЕМ И УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОНТРОЛЯ НАД ИХ СОСТОЯНИЕМ. <i>Чорная О.Е.</i>	283
Література до розділу 3.30.....	305
РОЗДІЛ 4. МЕТОДОЛОГІЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	308
4.1. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ. <i>Винниченко Н.В.</i>	308
Література до розділу 4.1	322
4.2. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ БЕЗПЕКИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ. <i>Жавнерчик О.В.</i>	322
Література до розділу 4.2	331
4.3. ПОДАТКОВИЙ АУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕЛИКИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: ГЕНЕЗА ТА ЕВОЛЮЦІЯ. <i>Жадан І. В.</i>	332
Література до розділу 4.3	341
4.4. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА <i>Левченко Н.М.</i>	342
Література до розділу 4.4.....	348
4.5. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ АУДИТУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В БАНКАХ. <i>Мельниченко О.В.</i>	349
Література до розділу 4.5.....	365
4.6. АУТСОРСИНГ: ИННОВАЦИОННАЯ СИСТЕМА УЧЕТА И АУДИТА <i>Никулина Т.Н., Шевченко И.В., Костина А.В.</i>	369
Література до розділу 4.6	377
4.7. АУДИТ РИЗИКІВ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ <i>Родіонова О.Ю., Артеменко В.О.</i>	378
Література до розділу 4.7.....	384
4.8. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ОДНЕ ІЗ ЗАВДАНЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ. <i>Ромашко О.М.</i>	384

Література до розділу 4.8	390
4.9. РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ. <i>Шеленко Д.І.</i>	391
Література до розділу 4.9	397
4.10. ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ. <i>Шипунова О.В.</i>	398
Література до розділу 4.10	405
4.11. СКРИНІНГ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ. <i>Юзик Л.О.</i>	406
Література до розділу 4.11	412

3.27. ДІАГНОСТИКА КРИЗОВОГО СТАНУ ТА ЗАГРОЗИ БАНКРУТСТВА МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Троц І.В.
аспірантка

Хмельницький національний університет

Питання попередження і запобігання банкрутству підприємств стоїть особливо гостро в кризових умовах розвитку економіки, у зв'язку з чим виникає необхідність пошуку ефективних форм управління діяльністю підприємства, підвищення його стійкості та стабілізації поточного стану розвитку.

Нестабільні умови сучасної ринкової економіки, наростання кризових процесів призводить до збільшення рівня неплатоспроможності та банкрутства підприємств, серед яких не малу частину складають підприємства машинобудування.

Варто відзначити, що машинобудівна галузь є «серцевиною» економіки, оскільки забезпечує засобами праці більшість інших галузей економіки, займає найбільшу питому вагу в загальному промисловому виробництві та відображає рівень розвитку економіки в цілому. Крім того, машинобудування є пріоритетною галуззю економіки, що забезпечує конкурентоспроможність продукції, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

На жаль, більшість сучасних машинобудівних підприємств знаходяться на сьогодні на межі банкрутства. Причинами цього послугували: фінансово-економічна криза; низький рівень рентабельності та погіршення матеріально-технічної забезпеченості; висока зношеність основних фондів, застарілі технології виробництва і технічного складу; висока ресурсо-, енерго- і матеріаломісткість продукції машинобудування; відсутність масштабних інвестиційних проектів по оновленню виробництва; відсутність державної підтримки галузі, а також джерел фінансування; нераціональне використання наявних виробничих потужностей; низькі темпи розробки, освоєння і випуску нової продукції.

Основні завдання, що постають перед сучасними машинобудівними підприємствами полягають у збереженні своїх ринкових позицій, підвищенні рівня конкурентоспроможності та стабілізації фінансового стану за кризових умов розвитку економіки. Зростаючий рівень банкрутства підприємств спонукає до пошуку шляхів ідентифікації появи кризових явищ, що визначаються через погіршення тенденцій показників, які характеризують фінансовий стан: платоспроможність, ліквідність, ділову активність, рентабельність.

Для успішного функціонування всі суб'єкти господарювання повинні враховувати можливі та наявні фактори дестабілізації їх діяльності, які можливо попередньо визначити за допомогою проведення діагностики діяльності підприємства.

У перекладі з грецької «діагностика» трактується як розпізнавання, визначення. Загалом, діагностика являє собою систему, що складається з комплексу дослідницьких процедур для визначення стану об'єкта чи явища та виявлення в них «вузких» місць. Тому, за сучасних нестабільних умов господарювання для підприємств дуже важливо вчасно виявити «хворобу», установити правильний діагноз, зрозуміти причини негараздів та їх можливі наслідки. Саме діагностика може точно вказати чи зможе підприємство розрахуватися у встановлений термін за своїми зобов'язаннями, викрити причини наявного стану, розробити та реалізувати заходи з питань виходу підприємства з кризи. Під діагностикою банкрутства розуміють своєчасне розпізнавання симптомів фінансової кризи на підприємстві [1, с.201].

Діагностика кризи розвитку підприємства – це система ретроспективного, оперативного і перспективного цільового аналізу, спрямованого на виявлення ознак кризового стану підприємства, оцінку загрози банкрутства та подолання кризи.

Діагностика кризи визначається одним з необхідних етапів процесу антикризового управління, оскільки саме її результати дають змогу визначити ступінь розвитку кризи, її масштаби, реальність та очікуваний час виникнення ситуації банкрутства, обґрунтувати заходи, необхідні для її подолання, оцінити можливість підприємства щодо подолання кризи та прогнозування наслідків подальшого розвитку ситуації [1, с.166].

Діагностика банкрутства підприємства залежно від цілей і методів здійснення підрозділяється на дві основні системи:

- 1) система експрес-діагностики банкрутства;
- 2) система фундаментальної діагностики банкрутства.

Експрес-діагностика являє собою миттєвий погляд на господарську ситуацію, коротке дослідження різних аспектів діяльності підприємства з метою виявлення проблемних сфер в управлінні і отримання попередніх оцінок поточного стану [3, с.182]. Система експрес-діагностики забезпечує раннє виявлення ознак кризового розвитку підприємства і дозволяє вчасно прийняти оперативні заходи з їх нейтралізації.

При глибокій фінансовій кризі або фінансовій катастрофі система експрес-діагностики повинна доповнюватися системою *фундаментальної діагностики* так як саме на основі її результатів проводиться активне антикризове управління. Внаслідок проведення такої діагностики банкрутства відбувається: поглиблення результатів проведеної оцінки кризових параметрів фінансового розвитку підприємства, підтвердження отриманої попередньої оцінки масштабів кризового фінансового стану підприємства, прогнозування можливих негативних наслідків та оцінка здатності підприємства нейтралізувати загрозу банкрутства за рахунок власного ресурсного потенціалу. Отже, фундаментальна діагностика банкрутства дозволяє обрати ефективні методи майбутнього фінансового оздоровлення підприємства [2, с.49].

Крім того, фундаментальна діагностика дає змогу визначити поточний стан справ і оцінити інноваційний потенціал підприємства, детально вивчити

проблеми, окреслені на етапі експрес-діагностики, і виявити причини їхнього виникнення [3, с.183].

Кожна із запропонованих методик є ефективною та використовується залежно від цілей та завдань, що на неї покладаються: експрес-діагностика – коротке і швидке дослідження найбільш інформативних показників діяльності підприємства; фундаментальна діагностика – повна і глибока діагностика діяльності підприємства.

На нашу думку, для отримання достовірної оцінки результатів діяльності машинобудівного підприємства, визначення його поточного стану та подальшого розвитку доцільним є проведення комплексної діагностики, яка в свою чергу включатиме поєднання двох вищезгаданих підсистем.

Крім того, для об'єктивності оцінки пропонується для проведення діагностики кризового стану підприємства залучення одразу двох фахівців, один з яких буде проводити експрес-діагностику, інший – фундаментальну. Після проведення діагностики двома експертами варто детально дослідити отримані результати та звернути увагу на можливі розбіжності і з'ясувати в першу чергу їх причину. До прикладу, причинами розбіжностей в результатах діагностики експертами можуть слугувати: похибки, помилки в розрахунках, недостатність даних, використовуваних експертом або не врахування, певних чинників, факторів, показників. Перевагою проведення діагностики означеним способом є по-перше, самоперевірка (в разі підтвердження результатів), по-друге, виявлення додаткових відхилень виявлених лише одним експертом (або за рахунок ширшого поля дослідження – якщо це фундаментальна діагностика, або за рахунок не врахування одним з експертів певних показників).

Процес діагностики банкрутства підприємства можна умовно поділити на певні послідовні етапи її проведення. Більш детальне дослідження питання проблеми діагностики діяльності підприємства дало змогу розробити та сформулювати механізм проведення діагностики кризового стану та визначення загрози банкрутства для машинобудівного підприємства, що представлений на рис.1.

Діагностика стану банкрутства підприємства здійснюється за допомогою проведення комплексного аналізу його фінансово-господарської діяльності. Адже фінансовий стан є найважливішою характеристикою фінансової діяльності підприємства. Він визначає конкурентоздатність підприємства та його потенціал у діловому співробітництві, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів усіх учасників фінансових відношень: як самого підприємства, так і його партнерів [5, с.119].

В Україні розроблено методику проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств і організацій, затверджену Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій (у новій редакції від 26.10.2010 №1361) [4].

Методичні рекомендації розроблено з метою визначення однозначних підходів під час аналізу фінансово-господарського стану підприємств на предмет виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до

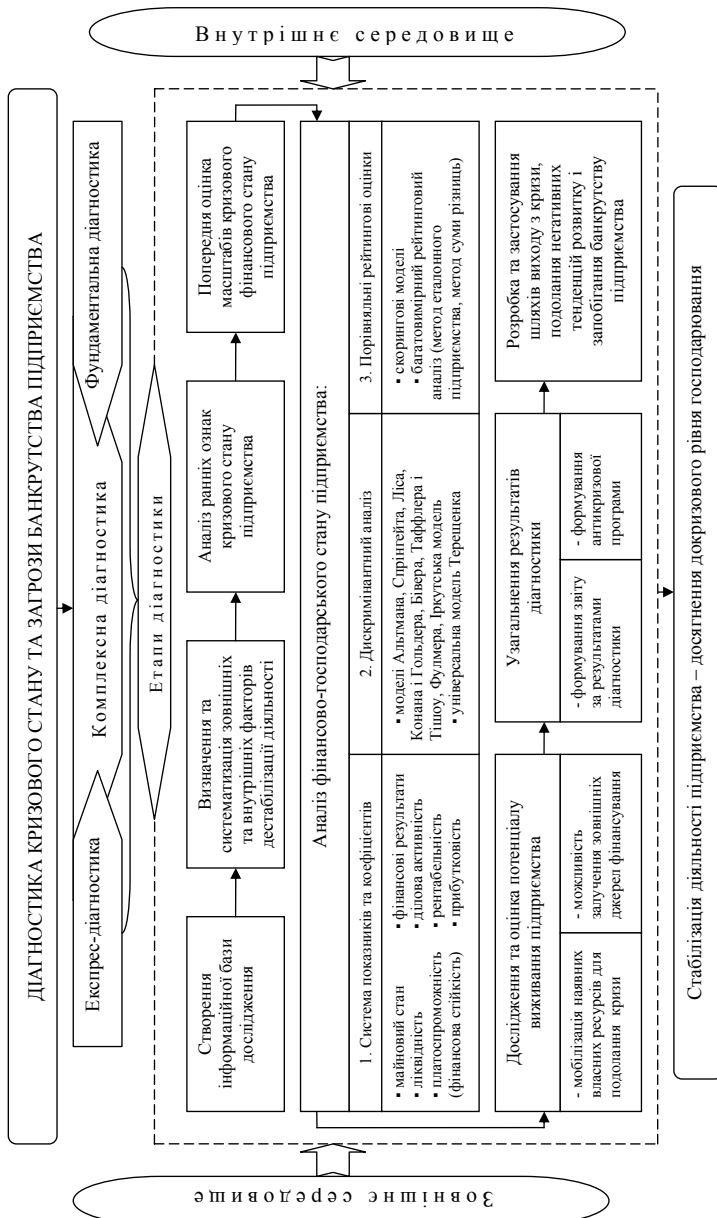

Рис. 1. Механізм проведення діагностики кризового стану та визначення загрози банкрутства машинобудівного підприємства [авторська розробка]

банкрутства; своєчасного виявлення формування незадовільної структури балансу для вжиття заходів щодо запобігання банкрутству підприємств, а також виявлення резервів підвищення ефективності виробництва та відновлення платоспроможності підприємств шляхом їх санації.

Відповідно до наведених рекомендацій діагностика банкрутства передбачає своєчасне виявлення неплатоспроможності, збитковості, фінансової залежності від зовнішніх джерел фінансування, низької ділової активності. У зв'язку з цим в класичних моделях діагностики банкрутства використовують показники прибутковості, фінансової стійкості, ліквідності, ділової активності, рентабельності.

Схема послідовності проведення аналізу фінансово-господарського стану підприємства у відповідності до методичних рекомендацій наведена на рис.2.

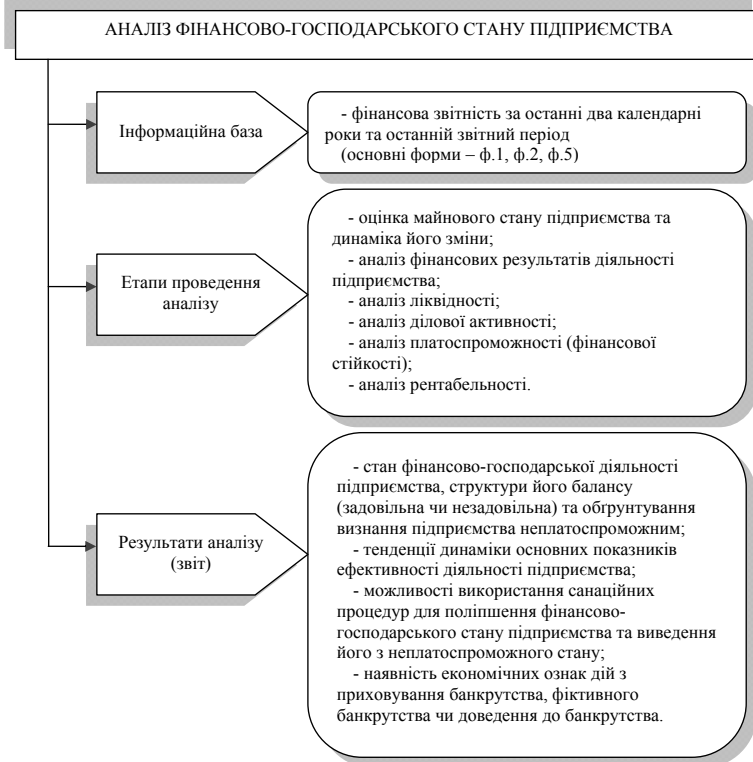

Рис. 2. Схема проведення аналізу фінансового стану підприємства
Сформовано автором на основі джерела [4]

Таблиця 2

Система показників оцінки фінансово-господарського стану підприємства*

№ п/п	Показник	Нормативне значення	Формула розрахунку
1. Аналіз майнового стану підприємства.			
1.1	Коефіцієнт зносу основних засобів	зменш.	$\phi.1 \text{ p.}032/\phi.1 \text{ p.}031$
1.2	Коефіцієнт оновлення	збільш.	$\phi.5\text{p.}260/(\text{гр.}5)/\phi.1\text{p.}031(\text{гр.}4)$
1.3	Коефіцієнт вибуття	$> \text{к-т } 1.2$	$\phi.5\text{p.}260/(\text{гр.}8)/\phi.1\text{p.}031(\text{гр.}3)$
2. Аналіз ліквідності підприємства.			
2.1	Коефіцієнт покриття	>1	$\phi.1 \text{ p.}260/\phi.1\text{p.}620$
2.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	$\phi.1(\text{p.}260-\Sigma(\text{p.}100-140))/\phi.1\text{p.}620$
2.3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0 , збільш.	$\phi.1(\text{p.}220+230+240)/\phi.1\text{p.}620$
2.4	Чистий оборотний капітал (тис.грн.)	>0 , збільш.	$\phi.1 \text{ (p.}260 - \text{p.}620)$
3. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства.			
3.1	Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	$>0,5$	$\phi.1\text{p.}380/\phi.1\text{p.}640$
3.2	Коефіцієнт фінансування	<1 , зменш.	$\phi.1(\text{p.}430+480+620+630)/\phi.1\text{p.}380$
3.3	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$>0,1$	$\phi.1 \text{ (p.}260 - \text{p.}620)/\phi.1\text{p.}620$
3.4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0 , збільш.	$\phi.1 \text{ (p.}260 - \text{p.}620)/\phi.1\text{p.}380$
4. Аналіз ділової активності підприємства.			
4.1	Коефіцієнт оборотності активів	збільш.	$\phi.2\text{p.}035/\phi.1(\text{p.}280(\text{гр.}3)+\text{p.}280(\text{гр.}4))/2$
4.2	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	збільш.	$\phi.2\text{p.}035/\phi.1(\Sigma(\text{p.}520-\text{p.}600)\text{гр.}3+ \text{p.}520-\text{p.}600)\text{гр.}4)/2$
4.3	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	збільш.	$\phi.2\text{p.}035/\phi.1(\Sigma(\text{p.}150-\text{p.}210)\text{гр.}3+ \text{p.}150-\text{p.}210)\text{гр.}4)/2$
4.4	Строк погашення дебіторської заборгованості (днів)	зменш.	трив.періоду/ к-т 4.3
4.5	Строк погашення кредиторської заборгованості (днів)	зменш.	трив.періоду/ к-т 4.2
4.6	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	збільш.	$\phi.2\text{p.}040/\phi.1(\Sigma(\text{p.}100-\text{p.}140)\text{гр.}3+ \text{p.}100-\text{p.}140)\text{гр.}4)/2$
4.7	Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	збільш.	$\phi.2\text{p.}035/\phi.1(\text{p.}031(\text{гр.}3)+ \text{p.}031(\text{гр.}4))/2$
4.8	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільш.	$\phi.2\text{p.}035/\phi.1(\text{p.}380(\text{гр.}3)+ \text{p.}380(\text{гр.}4))/2$
5. Аналіз рентабельності підприємства.			
5.1	Коефіцієнт рентабельності активів	>0 , збільш.	$\phi.2\text{p.}220 \text{ або } \text{p.}225/\phi.1(\text{p.}280(\text{гр.}3)+\text{p.}280(\text{гр.}4))/2$
5.2	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	>0 , збільш.	$\phi.2\text{p.}220 \text{ або } \text{p.}225/\phi.1(\text{p.}380(\text{гр.}3)+\text{p.}380(\text{гр.}4))/2$
5.3	Коефіцієнт рентабельності діяльності	>0 , збільш.	$\phi.2\text{p.}220 \text{ або } \text{p.}225/\phi.2 \text{ p.}035$
5.4	Коефіцієнт рентабельності продукції	>0 , збільш.	$\phi.2 \text{ (p.}100 \text{ (або } \text{p.}105)+090-060)/\phi.2 \text{ (p.}040+070+080)$
6. Аналіз прибутковості.			
6.1	Коефіцієнт прибутковості акцій	-	$\phi.2\text{p.}320/\text{рин.вартість } 1 \text{ акції}$
6.2	Коефіцієнт дивідендного доходу	-	$\phi.2\text{p.}340/\text{рин.вартість } 1 \text{ акції}$
6.3	Коефіцієнт виплати дивідендів	-	$\phi.2\text{p.}340/\phi.2 \text{ p.}320$

Примітки: $\phi.1$ – «Баланс», $\phi.2$ – «Звіт про фінансові результати», $\phi.5$ – «Примітки до річної фінансової звітності»

* Сформовано автором на основі джерела [4]

Загалом кожному етапу проведення аналізу відповідає певна група показників (коефіцієнтів), що характеризують результати діяльності підприємства.

В табл. 2 наведена система показників для проведення аналізу та оцінки фінансово-господарського стану підприємства. На основі відхилень означених показників від нормативних значень та тенденцій їх зміни протягом останніх трьох років робляться відповідні висновки щодо фінансового стану підприємства та розробляються рекомендації для покращення його діяльності.

Варто відзначити, що ефективність, результативність та практична значущість наведеної в табл. 2 методики оцінки фінансово-господарського стану підприємства була підтверджена та апробована при проведенні аналізу і оцінки фінансового стану 10 машинобудівних підприємств Хмельниччини за період 2007-2011 роки.

Діагностика діяльності машинобудівних підприємств повинна здійснюватись комплексно та систематично для завчасного виявлення та попередження кризових явищ та процесів.

Для комплексного проведення діагностики діяльності машинобудівних підприємств пропонуємо застосовувати наступні методики:

1. Систематичний моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства для визначення всіх можливих та наявних загроз і ризиків; здійснення їх оцінки, групування та розробки основних шляхів нейтралізації.

2. Визначення фінансового стану підприємства за допомогою аналізу його фінансової звітності та основних показників фінансово-господарської діяльності (рекомендується проводити згідно законодавчо визначених Методичних рекомендацій з врахуванням нормативних значень).

3. Використання зарубіжних та вітчизняних багатofакторних дискримінантних моделей визначення та прогнозування ймовірності банкрутства підприємства (рекомендується для порівняння і підвищення точності результатів використання декількох різних моделей).

4. Проведення порівняльної рейтингової оцінки підприємства з іншими машинобудівними підприємствами для визначення місця та рейтингу в галузі.

Своєчасне виявлення фінансової кризи на підприємстві дозволить підприємству не тільки продовжити свою діяльність, але і дозволить виявити його слабкі сторони, ліквідація яких призведе до підвищення ефективності і прибутковості діяльності підприємства. Несвоєчасне ж виявлення фінансової кризи на підприємстві та його поглиблення може призвести до банкрутства. У зв'язку з цим, пропонуємо ряд рекомендацій щодо попередження і подолання фінансової кризи на підприємстві. Отже, на нашу думку, дуже важливими для ефективної роботи підприємства є:

1. Постійне планування, аналіз і перевірка результатів його діяльності, що забезпечить попереднє виявлення та недопущення фінансової кризи на підприємстві.

2. Своєчасна фінансова діагностика діяльності підприємства з використанням сучасних методик (вітчизняних і зарубіжних).

3. Організація та використання на підприємстві системи раннього попередження та реагування.

4. Впровадження системи контролінгу на підприємстві для запобігання кризовим явищам.

5. Визначення виду, фази, стадії фінансової кризи на підприємстві на основі яких будуть використовуватися ті чи інші антикризові заходи.

6. Миттєве реагування на фінансову кризу, застосування всіх необхідних антикризових заходів і недопущення поглиблення кризи, яка може призвести до банкрутства.

Отже, превентивні заходи можуть убезпечити підприємство від банкрутства шляхом попереднього виявлення кризових умов розвитку та застосування всіх необхідних контрзаходів для стабілізації його стану і поліпшення умов подальшого розвитку.

Таким чином, підсумовуючи, можемо зробити наступні висновки щодо доцільності та необхідності проведення діагностики банкрутства підприємства:

1. Діагностика ймовірності банкрутства передбачає поглиблений аналіз діяльності підприємства з метою виявлення кризових тенденцій розвитку, їх нейтралізації та стабілізації діяльності для подальшого розвитку підприємства.

2. Безсумнівною перевагою застосування діагностики є не лише виявлення кризових умов розвитку підприємства, а й визначення можливостей їх подолання. Тобто, діагностика являє собою глибоке дослідження діяльності суб'єкта господарювання з подальшою розробкою заходів нейтралізації кризових явищ.

3. Діагностика є базою для впровадження антикризових заходів. Оскільки діагностика, відстежуючи і оцінюючи ключові сфери діяльності підприємства – аналізуючи тим самим його фінансовий стан, беззбитковість, матеріальні і фінансові потоки оцінює ризик виникнення банкрутства й можливості його подолання.

Отже, в результаті проведеного дослідження можемо зробити висновок, що на даний момент не існує єдиного та універсального методичного підходу щодо визначення ймовірності банкрутства для машинобудівних підприємств. Однак варіативність методик дає змогу оцінити назріваючі проблеми з різних сторін: визначити фінансовий стан підприємства, виявити проблемні сторони у діяльності на основі оцінки зміни тенденцій динаміки основних фінансових показників (ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість), попередньо визначити загрозу ймовірності банкрутства за декілька років до його настання (1-5 років), визначити місце підприємства в загальному рейтингу галузі.

Література до розділу 3.27

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. / О.Я. Базилінська. – К.: ЦУЛ, 2009. – 328 с.
2. Гук О.В. Особливості діагностики банкрутства підприємств / О.В. Гук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка». – 2003. – № 484. – С. 45-49.

3. Коваленко О. Сучасні підходи та інструментарій діагностики загрози банкрутства промислових підприємств / О. Коваленко. // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2010. – №5-1. – С.176-185.
4. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: затверджені Наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 № 14 (у новій редакції від 26.10.2010 № 1361) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=161074&cat_id=32854
5. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: навч. посіб. / А.В. Череп. – К.: Кондор, 2006. – 378 с.

3.28. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Тяжкороб І.В.

канд. екон. наук, доцент

*Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Інститут хімічних технологій, Луганська обл., м. Рубіжне*

Децентралізація системи управління економікою країни, зміщення економічних пріоритетів у бік мікрорівня, посилення комерційної таємниці призвели до практично повної відсутності досліджень у сфері галузевого аналізу. Багато з розроблених сучасних методик комплексного аналізу господарської діяльності підприємств мають універсальний характер та частіше за все не враховують специфіку окремих галузей, що може спотворити правильність аналітичних висновків. Тому для підвищення обґрунтованості економічної політики, яка проводиться в країні, необхідним є розвиток даного виду економічного аналізу.

Великий інтерес в цьому напрямі представляє економічний аналіз діяльності підприємств хімічної промисловості, особливості якого, з одного боку, обумовлені техніко-економічними особливостями галузі, а з іншого – тенденціями та характером змін, що відбуваються в економіці хімічних підприємств в сучасних умовах господарювання. Так, в спеціальній літературі визначено, що техніко-економічними особливостями хімічної промисловості є: особливості хімічних продуктів (виробляються в результаті багатостадійної й складної взаємодії двох та більше реагуючих речовин декількома способами; мають газоподібний, рідкий або твердий вигляд; потребують наявності у складі підприємства ремонтно-механічного цеху, енергослужби та служби з охорони навколишнього середовища; взаємозв'язок хімічних виробництв здійснюється за допомогою систем трубопроводів, газопроводів, транспортерів, ліній електропередач; визначають особливості складування хімпродукції); особливості хіміко-технологічних процесів (відрізняються за характером протікання, агрегатним станом взаємодіючих речовин, технологічним змістом; виробництво хімічного продукту може включати декілька різних процесів); багатоваріантність виробництва та споживання хімічних продуктів; багатоваріантність використання вихідної сировини для виробництва хімічних продуктів;

Наукове видання

**СУЧАСНИЙ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК,
АНАЛІЗ І АУДИТ: ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ**

Колективна монографія
у двох томах
(українською та російською мовами)

Том 2

За редакцією
кандидата економічних наук, професора П.Й. Атамас

Відповідальний за випуск С.І. Дробязко
Комп'ютерна верстка Р.А. Кулькін

Формат 60х90/16. Ум.друк.арк. 25,9

Тираж 300 прим. Зам. № 14/12_1.

Видавництво «Герда», 49000, м. Дніпропетровськ, пр. К.Маркса, 60.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК №397 від 03.04.2001 р.

ISBN 978-966-8856-87-7
ISBN 978-966-8856-89-1 (Т. 2)

